

Stjepan VUKAS

Pravnik i politolog iz Zagreba

Nuklearni nam je armagedon pred vratima

Konfrontacija Irana i Izraela poprima svakim danom obri- se sve izglednija sukoba. Svi- jet se boji mogućeg sukoba, ali očito ne dovoljno da bi ga ozbil- lino pokušao spriječiti. Promatra- jući najave onoga što predstoji, ko- risno je prisjetiti se povijesti.

Izrael je svoju nuklearnu tehnolo- giju počeo razvijati još pedesetih prošlog stoljeća. U počecima raz- voja nuklearnog programa Izraelu je pomagala Francuska. Potkraj šezdesetih Izrael je već imao neko- liko bojevnih glava. Prema iskazima izraelskih vođa, nuklearno mu je naoružanje trebalo da bi razvio svoju obranu i spriječio vlastito uništenje. U vječitu strahu od nes- tanka svoje države Izrael je svjesno i odlučno krenuo u razvoj nu- clearne tehnologije u svrhu proiz- vodnje naoružanja.

Tijekom hladnog rata između SAD-a i bivšeg SSSR-a nuklearno je naoružanje bilo »sredstvo od- vraćanja«. To je odvrćanje tad jamčilo ravnotežu snaga te time i relativnu sigurnost od izbijanja nuklearnog sukoba. U slučaju Blis- kog istoka stvari »nuklearna logi- ka« potpuno je obrnuta. Zašto?

Pa zato što nijedna arapska zem- lja zasad nema nuklearno nao- ružanje. Sam Izrael nikad nije priz- nio status nuklearne sile. Istodob- no je postavio kao svoj strateški ci- lj da nijedna arapska ili neka dru- ga država koja bi za njega predst- avljala izvor opasnosti ne dođe u posjed takvog oružja. Stoga u ovom konkretnom slučaju nu- clearno naoružanje služi kao sred- stvo premoći i nepremostive pre- preke za bilo kojeg potencijalnog napadača.

Unatoč međunarodnim pritisci- ma, Izrael nikad nije potpisao Spo- razum o neširenju atomskog nao-

ružanja, kao što to nisu učinili ni Indija ni Pakistan. Razlika među tim zemljama je u tome što Izrael jedini nikada nije ni priznao posla- tojanje svog nuklearnog arsenala koji se procjenjuje na 75 do 400 bojevnih glava. Politika netranspa- rentnosti ima, naravno, svoju lo- giku i stratešku podlogu. Tu politi- ku najbolje ocrtava i slučaj Morde- chaia Vanunua, čovjeka koji je 1986. odao brižno čuvanu tajnu o izraelskom atomskom programu i nakon toga završio u zatvoru.

U nekoliko su navrata arapske države pokušale razviti nuklearnu tehnologiju te počele graditi reak- tore potrebne za izradu takvog naoružanja. Međutim, svaki bi put izraelske zračne snage intervenira- le i uništile reaktore; u Iraku 1981., u Siriji 2007. godine. Prema tome, udari po nuklearnim postrojenji- ma su nešto što se već nekoliko puta događalo i stoga nisu izvan sfere mogućega. Nuklearna strate- gija neodvojiva je od vanjske politi- ke i upotrebe oružanih snaga. A ta je pak vanjska politika neodvoj- iva od određenih ideoloških pos- tavki stvorenih još u predrđžav- nom razdoblju Izraela, tj. u dobu kad su se pojedine političke struje unutar cionističkog pokreta borile za prevlast. Tad je unutar revizio- niističke struje stvoren koncept tzv. željeznog zida.

O toj je strategiji poznati izrael- ski povjesničar Avi Shlaim napisao i istoimenu knjigu (»Željezni zid«) koja govori o temeljnoj postavci izraelskog odnosa prema svojim susjedima. Radi se o stvaranju tak- ve vojne sile koja bi bila poput ne- premostiva zida prema susjedima Izraela koji su ujedno i njegovi najljući neprijatelji. A u to se u ci- jelosti uklapa i njegova nuklearna politika. Stoga na Bliskom istoku,

na kojem je Izrael vojna sila bez premca, i nije moguća »ravnoteža snaga«. Do takve ravnoteže nikad neće ni doći. Logika hladnog rata, logika i balansa snaga, ovdje je jednostavno nije primjenjiva jer je Izrael u svojoj »ugroženosti« jed- nostavno prinuđen biti najjači. A s obzirom na svoju malenu po- vršinu i nedostatak strateške dubi- ne teritorija, pridržava si i pravo preventivnih udara.

Brojni teoretičari tvrde da Izrael ne bi upotrijebio nuklearno nao- ružanje osim u slučaju krajnje opasnosti po vlastitu egzistenciju. Nije međutim jasno kad nastupa taj trenutak. Postoji već nekoliko naznaka iz prošlih ratova na Blis- kom istoku da je izraelsko vodstvo bilo spremno upotrijebiti nuklear- no oružje. Jedan od tih primjera govori i o listopadskom ratu 1973. godine.

Na žalost, u svijetu je danas ma- lo lidera kao što je kazahstanski predsjednik Nursultan Nazarbajev koji je početkom devedesetih i na- kon dobivanja neovisnosti za svo- ju bivšu sovjetsku republiku odlučio riješiti se nuklearnog arse- nala. Nazarbajev je desetljećima promatrao užasne posljedice nu- clearnih testova na ljudima i oko- lišu oko grada Semipalatinska gdje su bile smještene sovjetske zone za testiranje nuklearnog naoružanja. Usprkos određenim pritiscima, unutarnjim i vanjskim iz islam- skih zemalja, da zadrži nuklearne kapacitete, Nazarbajev je odlučio, uz financijsku naknadu, riješiti se nuklearnog oružja. U tom je tre- nutku Kazahstan bio četvrta nu- clearna sila na svijetu, nakon SAD-a, Rusije i Ukrajine.

Ali što ako atomskog oružja us- tvari uopće nema? Što ako je cijela priča ustvari izmišljena samo zbog izvora nafte? Sjetimo se Iraka i njegovih navodnih golemih skla- dišta s oružjem za masovno uništavanje. A poslije invazije nije nađeno ništa...

Indija i Pakistan su, unatoč brojnim oružanim sukobima, za- sad uspjeli izbjeći i nuklearni obračun. Međutim, problem pos- taje zamršeniji u slučaju šireg re- gionalnog sukoba na Bliskom i Srednjem istoku. Rusija i Kina već su najavile da bi udar na Iran bio shvaćen kao prijetnja njihovoj na- cionalnoj sigurnosti.

U ovom trenutku sve ukazuje na to da je napad Izraela na Iran izvjestan. U optužbama zbog raz- voja atomskog programa iranskim se vođama često pripisuje i iracio- nalnost postupanja što je, narav- no, potpuno neutemeljeno. Dosad nije dokazano da Iran ima i jednu jedinu nuklearnu bojevu glavu.

Nakon posljednjih »arapskih re- volucija« u brojnim je državama Bliskog i Srednjeg istoka došlo do promjena režima. Tako su i u Egiptu većinu u parlamentu dobi- le stranke s islamističkim predzna- kom. Neke od najava iz najjače političke opcije u Egiptu govore o mogućem pokretanju egipatskog nuklearnog programa.

Bliski je istok već desetljećima bačva baruta koja čeka da bude potpaljena. Kako će izgledati kad- ga se napuni nuklearnim nao- ružanjem, pitanje je koje izaziva više od straha. Nuklearni arma- gedon tako svakim danom postaje sve realnija prijetnja.

Utorak, 20. ožujka 2012.

Kraj pismenosti i trijumf mahnitosti

U samo dvadesetak dana morao se američki predsjednik dva puta ispričavati Afganistanu zbog nevolja koje su u toj zemlji prouzročili njegovi vojnici. Dok se slučaj pomahnitalog čovjeka koji ubija nasumice, u raznim varijanta- ma, nerijetko vida i u samom SAD-u, paljenje primjeraka Kurana u jednoj američkoj bazi, što se do- godilo koji tjedan prije nije ništa manje neugodno za Amerikance. Komentari mnogih svjetskih medi- ja, uključujući i ovu cijenjenu novi- nu, složili su se da se može vjerovati američkom generalu, zapovjedniku stranih vojnih snaga u Afganistanu, kad govori o nenamjernom inci- dentu paljenja Kurana. Kobna ame- rička pogreška, kako taj slučaj nazi- va pak afganistički predsjednik, dignula je na noge cijelu zemlju uključujući i one koji podržavaju američko prisustvo u svojoj zemlji.

U desetak dana od događaja do pismene isprike američkog pred- sjednika u protestnim neredima poginulo je par desetaka ljudi. Sve strane očekuju detaljnu istragu, a UN-ovi predstavnici traže i strogo kažnjavanje vojnika. Ne treba biti naivan i misliti da vojnici koji su primjerke Kurana palili nisu znali o kojim se knjigama radi. Ali, s druge strane, gotovo sigurno nisu znali što čine, kako to kaže citat iz jedne druge svete knjige (Lk 23, 24).

Nepismenost u SAD-u poprima epidemijske razmjere. Čak 50 milijuna Amerikanaca čita kao djeca u petom razredu osnovne škole

U knjizi »Carstvo opsjena: kraj pismenosti i trijumf spektakla« Chris Hedges navodi da djelatna nepismenost u SAD-u poprima epidemijske razmjere. Sedam je milijuna ljudi nepismeno, 27 milijuna ne zna dovoljno dobro čitati da bi moglo ispuniti molbu za za- poslenje, a 30 milijuna njih ne može pročitati jednostavnu rečenicu. Čak 50 milijuna Ameri- kanaca čita kao djeca u četvrtom i petom razredu osmoltjetke. Goto- vo trećina Amerikanaca (s godišnj- im povećanjem od dva milijuna ljudi) nalazi se ispod ili na granici funkcionalne pismenosti. Valja pretpostaviti da u Afganistanu ne ratuju »postrojbe« s Yalea, Colum- bije, Cornella, Harvarda i ostalih trideset američkih sveučilišta koji se nalaze među četrdeset najboljih na svijetu, nego iz onog drugog, manje glamuroznog, ali izne- nadjućeg velikog tijela.

Pa kad neko znanje promovira Amsterdam u glavni grad Nje- mačke, a Sloveniju i Slovačku u imena mjeseci slavenskoga kalen- dara, onda to znanje ulazi u »an- tologije«. Ali kad se na istom sup- stratu pismenosti, obrazovanosti i informiranosti pale knjige od ne- procjenjive važnosti za milijardu i dvjesto milijuna ljudi na ovom planetu, onda teče krv, onda se ot- varaju vulkani mržnje koji u krat- kom razdoblju uništavaju sve ono što se dugotrajno s puno energije, želje i novca gradi.

Željko Kwokal, Zagreb

Utorak, 20. ožujka 2012.

Daniel Patrik BRČIĆ

daniel-patrik.brcic@vjesnik.hr

„Jedini je sektor u Hrvatskoj koji nije pomela globalna financijska kriza bankarski. Osim što će tri najveće banke isplatiti oko 1,5 milijardi kuna dividende stranim vlasnicima, banke najavljuju strože uvjete kreditiranja malim i srednjim poduzetnicima. Kao da im nije dovoljno teško u sadašnjoj krizi

Sve po kunu

Jedini je sektor koji u Hrvatskoj nije pomela globalna financijska kriza bankarski. Osim što će tri najveće banke, Privredna banka, Zaba i Erste, isplatiti oko 1,5 milijardi kuna dividende stranim vlasnicima, središnje bankarsko udruženje, tj. Hrvat- ska udruga banaka (HUB), naja- vilo je postroživanje uvjeta kre- ditoranja malim i srednjim po- duzetnicima. Kao da im nije do- voljno teško u sadašnjoj krizi. Kao da im nije dovoljno teško doći do svježih izvora financi- ranja.

Dakle, HUB kaže kako se ka- rakter kreditnog rasta u protekle tri godine posve promijenio jer, nakon što su u fazi kreditnog bu- ma najbrže rasli krediti stanov- ništvu, trenutavno krediti tvrtka- ma rastu brže. I to već treću go- dinu uzastopce. Taj je rast izražen prije svega u sektoru veli- kih poduzeća, a krediti malim i srednjim poduzećima (SME) po- kazuju sporiji rast. Osim toga prošle je godine došlo do nagla porasta kreditiranja državnih tvrtki. Ali i same države. Stoga ne čudi što nema više novca za male i srednje poduzetnike. Jed- nostavno, nema više novca za one koji bi trebali povući gospo- darstvo naprijed.

Iako su lani krediti podu- zećima rasli nešto brže, a stanov- ništvu nešto sporije nego godinu prije, poslovne banke, izgleda,

nemaju više novca za krediti- ranje manje-više sumnjivih zaj- mova. Nadalje, iako je 2011. do- nijela blagi porast BDP-a, doduše tek za 0,2 posto, pogoršana je kvaliteta kreditnog portfelja do- maćih banaka. Međutim, ima i jedna dobra vijest. Radi se o to- me da su se omjeri pokrića loših kreditnih plasmana – i to prije svega rezervacijama – poboljšali. Iako se pri tome primjećuje da segment SME i dalje bilježi naj- lošiji omjer loših plasmana. I taj prelazi 20 posto. Omjer pokrića loših plasmana SME-ovim rez- ervacijama u prošloj godini bilježi rast zahvaljujući pojačanu for- miranju rezervacija u usporedbi s 2010. Prema rezultatima anket- nog upitnika provedena među 10 banaka članica HUB-a, čiji ukupni tržišni udjel prema aktiv- nosti 80,7 posto, došlo se do nekih zanimljivih odgovora koji su također izneseni u analizi.

Među ostalim, anketirane banke ne očekuju osjetnije promjene u svojim kreditnim politikama u ovoj godini. Stoga, što se tiče lakocje pristupa kredi- tima, ne treba očekivati veće promjene. Međutim, navodi se da postoji mogućnost zaostra- vanja kreditnih politika prema malim i srednjim poduzećima, a kad je riječ o onima građanima i velikim poduzećima, ne očekuju se znatne promjene. Također, prosječno očekivanje rasta kredi-

ta ove godine kreće se od 3 do 5 posto, ovisno o tržišnim seg- mentu. To znači da će mali i sre- dnji poduzetnici i ove godine bi- ti u problemima. Neće moći do- bivati povoljne kredite, s time da se od njih očekuje da budu pred- vodnici razvoja. Postavlja se pi- tanje tko će onda (pred)voditi gospodarski oporavak.

Iako HUB očekuje da bi se u ovoj godini mogao očekivati malo brži rast kredita stanov- ništvu i malo sporiji rast kredita poduzećima nego proteklih go- dina, ta se procjena treba tu- mačiti s rezervom. Prije svega jer je HUB-ova anketa provedena prije objavljivanja Vladina plana ovogodišnjih ulaganja. Prema njoj očekuje se velik investicijski val u energetiku. Hoće li stvarno doći do toga, ovisi i o zelenima.

Njihova, kako sad stvari stoje, možda će biti i zadnja. Hoće li biti HE Omble ili Plomina 3, ovi- si o zelenim udrugama. I na kra- ju, ili možda na početku, kad je riječ o kretanjima kamatnih sto- pa na kredite, iz HUB-a tvrde da će kamatne stope ovisiti o tržištu. I tek ako se dogodi rast BDP-a, onda će doći do njihova pada. Što će se događati do kraja ove još uvijek krizne godine, teško je reći, ali se može ustvrditi da pomaka neće biti bez olakšavanja investiranja stranim ulagačima. A tad će sve biti po kunu.

Zbog slučaja »Bales« SAD ne bi trebao napustiti Afganistan

Nakon niza neobjašnjivih inci- denata koji su prošlog tjedna kulminirali strahovitim uboj- stvom 16 neudržnih civila ponovno se aktualiziralo povlačenje međuna- rodnih snaga iz Afganistana. To je želja većine zapadnjaka koji više ne vide smisao rata, ali i afganistanskog političkog vrha koji javno zahtijeva povlačenje stranaca iz zemlje. Pred- sjednik Hamid Karzai pozvao je međunarodne snage da ne izađu iz svojih baza, izbjegavaju afganistan- ska sela i, što je najvažnije, predaju sigurnosnu kontrolu lokalnoj vojsci i policiji već 2013. godine.

Važno je to jer su međunarodni lideri prvotno dogovorili po- vlačenje stranih snaga godinu da- na poslije, do kraja 2014. godine. Karzaijev apel sigurno ne jamči ubrzano povlačenje. Američki predsjednik Barack Obama i bri- tanski premijer David Cameron iz- javili su kako ostaju pri svome pla- nu odnosno kraju 2014. godine.

Treba reći kako je i taj plan, sam po sebi, prilično ambiciozan, odnos- no, čini se, nerealan. Trenutna si- tuacija već je ionako bila prilično loša, a onda su uslijedili »inci- denti«. U siječnju se pojavila videos- nimka na kojoj američki vojnici uniriraju po mrtvim pobunjenici- ma, u veljači su navodno slučajno Amerikanci zapalili nekoliko kopi- ja Kurana nakon čega su uslijedili

masovni prosvjedi i deseci novih žrtvi, da bi prošlog tjedna američki vojnik Robert Bales najvjerojatnije puknuo i krenuo u navodno samo- stalan pohod po afganistanskim selima pri čemu je ubio 16 ne- dužnih civila.

Neki mediji već sad nagadaju ka- ko bi slučaj »Bales« mogao oz- načiti, barem simbolično, kraj rata u Afganistanu. Ako je to točno, on- da je riječ o lošem raspletu deseto- godišnjeg rata. Koliko god javnost traži izlaz iz zemlje, a isto bi vjero- jatno odgovaralo i Obami, Came- ronu ili Angeli Merkel, ostaviti ze- mlju na cjedilu bilo bi pogrešno. Pitanje je koliko je Karzai ozbiljan kad poziva na povlačenje, a koliko je obziran prema domaćoj politici i populizmu.

Premda su međunarodne snage pod SAD-ovim vodstvom postigle prvotni cilj i izbacile Al Qaidu iz Afganistana, ostatak posla još uvi- jeć nije obavljen. Upravo zbog brojnih žrtava i milijardi po- tošnih dolara bilo bi loše prepus- titi zemlju samoj sebi jer bi takav scenarij vrlo vjerojatno u ovom trenutku doveo do građanskog ra- ta. Što znači da bi sve ono uloženo preko noći nestalo. Iako SAD i NA- TO nikad neće pobijediti u ratu, u dvije i pol godine može se još puno toga napraviti i bolje pripremiti ze- mlju za neizbježnu samostalnost.

„Upravo zbog brojnih žrtava i milijardi potrošenih dolara bilo bi loše prepusiti zemlju samoj sebi jer bi takav scenarij vrlo vjerojatno u ovom trenutku doveo do građanskog rata

Celibat sa svrhom i razlogom

Marijan LIPOVAC

marijan.lipovac@vjesnik.hr

Kao što ratni zločini počinjeni na hrvatskoj strani tijekom Do- movinskog rata ne dovode u pitanje pravednost obrane od srpske agresije, tako ni slučajevi pedofilije u redovima Katoličke crkve ne mo- gu biti argument da se najveća vjer- ska zajednica na svijetu okarakterizi- ra kao skup pedofila. Katoličkih svećenika ima više od 400.000, a osumnjichenih ili sankcioniranih, koliko god broj bio zastrašujući, ipak je mnogo manje. Također, mnogo je svećenika bilo lažno optu- ženno što je potvrđeno oslo- bađajućim sudskim presudama. Svećenici pedofili ipak su nanijeli veliku štetu ugledu Crkve, posebno u zemljama gdje je ih je otkriveno na stotine.

Zataškavanje ili relativiziranje problema obilo se Crkvi o glavu što je u nekim zemljama, poput SAD-a, dovelo i do bankrota nekih biskupija. Za duhovnu instituciju staru gotovo 2000 godina ipak je daleko opasniji moralni bankrot pa je napokon počela zaživljavati nulta tolerancija za svećenike s pe- dofilskim sklonostima. Radi pre- vencije kritički se preispituje odgoj u sjemeništima i bogoslovijama, a protivnicima celibata pedofilski

Prihvatiti celibat nije lako i to je možda i jedan od glavnih razloga opadanja broja duhovnih zvanja, no niti celibat niti svećenstvo nisu za svakoga, niti itko na silu postaje svećenik

skandali dobar su povod da zatraže ukidanje te disciplinske mjere. No nema nikakvih egzaktnih dokaza da bi time pedofilija među svećenicima bila iskorijenjena. Ve- lika većina pedofila, i u Hrvatskoj i u svijetu, osobe su koje žive u braku, kao što od tog poremećaja nisu pošteđeni ni svećenici u protes- tanskim crkvama gdje celibata ne- ma. Zabrana zaređenja oženjenih osoba u Katoličkoj je crkvi uvede- na s konkretnim ciljem: ne zbog sprečavanja nasljeđivanja crkvene imovine, nego da bi oslobodeni obiteljskih obveza u cijelosti mogli biti posvećeni svojoj službi.

Prihvatiti celibat nije lako i to je možda i jedan od glavnih razloga opadanja broja duhovnih zvanja, no niti celibat niti svećenstvo nisu za svakoga, niti itko na silu postaje svećenik. Celibat nema izravne ve- ze s pedofilijom i njene uzroke tre- ba tražiti drugdje, a ne u nečijem stilu života ili profesiji. U takvom generaliziranju stradaju nevini i je- dino profitiraju pravi krivci.

Stavovi objavljeni u rubrici Tribina nisu stavovi redakcije. Zadržavamo pravo kraćenja i opremanja tekstva. Svi tekstovi koji nisu poslani u elektroničkom obliku neće se uzeti u obzir. Uredništvo

Pisma čitatelja / Tribina

Narodne novine - press, Slavonska avenija 4, 10000 Zagreb

Telefaks: +358 (0)1 6161-650
E-mail: tribina@vjesnik.hr

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA: Jurica Körbler
UREDNIŠTVO: Ivan Šabić (desk), Marko Barišić (svijet), Branka Džebić (kultura), Iva Perdec-Augustić (sport), Marijan Vogrinac (noćni), Darko Dravinski (7dana)

E-mail: desk@vjesnik.hr

TELEFONI: Dežurni urednik 01/6161-662 / Telefaks 01/6161-650
Uprava/tajništvo 01/6161-710 / Telefaks 01/6161-602 - Pretplata 01/6161-727 - Desk 01/6161-682 - Svijet 01/6161-623 - Kultura 01/6161-614 - Sport 01/6161-671 - Sedam dana 01/6161-626 - Fotografija 01/6161-734 - Vodič 01/6161-603

IZDAVAČ: NARODNE NOVINE-PRESS d.o.o.
10000 ZAGREB, Slavonska avenija 4

DIREKTOR:
BOJAN DIVJAK

MARKETING, PRODAJA I PROMOCIJA: Zvezdana Kolenko, voditelj
Slavonska avenija 4, Zagreb - Telefon 61 61 669, fax: 61 61 709
TISAK: Vjesnik d.d., Zagreb, Slavonska avenija 4

VJESNIK on line
www.vjesnik.hr • e-mail: vjesnikonline@vjesnik.hr • telefon: 01/6161-740